

Старков В. І.,

*аспірант кафедри масової та міжнародної комунікації
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна*

ВПЛИВ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ НА РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА В УКРАЇНІ

Широкомасштабна війна, розпочавшись два роки тому, 24 лютого 2022 року, – заподіяла небачені раніше процеси єдності та консолідації у всіх напрямках та сферах діяльності суспільства. Важливою домінантою такого єднання стали культура та мистецтво, без яких неможлива автентичність, самобутність українського народу, який опинився під загрозою тотального знищення та повного забуття. Відомо, що будь-яка війна, вбиваючи людей, руйнує культурні надбання, спадщину здобуту не одним поколінням: знакові мистецькі споруди, символи образотворчого мистецтва країни, проти якої відбувається агресія. Війна проти України підсилила руйнівні тенденції в десятки разів, підкреслюючи найважливішу мету збройного нападу росіян заради повного знищення не тільки української мови, культури і мистецтва, але й навіть згадки про існування нашого народу, як такого. Логічною основою, перед початком військової агресії росії проти України, стала достатньо успішна інформаційно-культурна війна впродовж останніх двох десятиліть, яка не тільки всіляко дискредитувала нашу державу, але й загалом заперечувала існування українського народу, як етносу, викреслюючи внесок українців у світову мистецько-культурну спадщину. В самих різних куточках світу від європейського до американського континенту, природно прохолодне ставлення європейських партнерів та інших країн до української культури, змінилося на відверте несприйняття та нерозуміння, що дозволило росіянам розпочати напад на Україну. Після початку вторгнення, через декілька днів, подекуди тижнів, одразу і назавжди для творчих людей одним із найважливіших акцентів майбутньої перемоги стало всіляке просування в світі та збереження українського мовно-культурного середовища та мистецтва.

Українське суспільство згуртувалося задля ефективної допомоги нашій державі та зокрема армії. З початком війни, люди творчих професій поєднують свою діяльність із волонтерством, створюючи необхідні умови для функціонування економіки держави. Стан війни створив певні обмеження і перешкоди професійній діяльності, оскільки митці не можуть повноцінно присвятити себе творчій діяльності,

а відтак можна прогнозувати часткову втрату творчо-мистецького потенціалу [3, с. 21].

В часи воєнного стану, поступово збільшується попит на український культурний продукт. Сприятливими факторами для споживачів українського культурного продукту, на думку дослідників, став «розвиток громадських культурних ініціатив та народної творчості серед споживачів», «зменшення фінансової спроможності споживати комерційні культурні продукти» та «розширення жанрової різноманітності культурних продуктів» [3, с. 23].

Виходячи з потреб мистецької спільноти, інституції галузі культури та мистецькі організації надалі мають можливість об'єднатися довкола конкретних запитів і, надаючи підтримку різного характеру у важкі часи невизначеності та воєнного стану, закласти підвалини для подальшої тісної співпраці для розвитку повоєнної культури України [3, с. 26].

Наслідки війни для української культури важко прогнозувати, але можна простежити певні тенденції, цілком конкретні очікування разом із побоюваннями, що вже сформувалися у представників культурної спільноти. Насамперед, основні побоювання стосуються фінансового та матеріального забезпечення задоволення культурних потреб, а також зміна пріоритетів, певна другорядність культури у процесах відновлення держави після війни. Зараз великі очікування покладаються на міжнародну спільноту, інвесторів, українську діаспору, патріотизм, натхнення у самосвідомості українських громадян в забезпеченні власних культурних потреб [1, с. 10].

Руйнування окупантами культурної інфраструктури України, пам'яток історії та культури це злочини, які потребують організованої інформаційної кампанії та широкого розголосу не тільки серед культурної спільноти, але й загалом усього суспільства. Разом з тим спостерігається відсутність чіткої громадської позиції, щодо культурної спадщини, недовіра офіційних методів збору інформації про пошкодження [1, с. 112].

У другий рік війни український культурний фронт, поки що, лише продовжує нарощувати сили та масштаби впливу. Культурні ініціативи воєнного часу, передусім, за кордоном та всередині країни, створюють основу на якій у подальшому базуватиметься розвиток та повоєнне відновлення загальнонаціональної культурної системи та її окремих елементів [4, с. 110].

Згідно із результатами досліджень, можна виділити низку важливих рекомендацій щодо оптимізації діяльності державних установ і організацій, об'єднаних культурною спільнотою. Найголовнішим фактором збереження і розвитку української культури і мистецтва є активність представників культурної спільноти, яка полягає у постійному просуванні та культивуванні всього українського на різноманітних

майданчиках. Проведення подібних заходів не завжди гарантує кардинальні зміни у відношенні громадськості країн до українського культурного середовища [4, с. 111].

Розбитий шцент хоробрістю та єдністю українців у перші місяці війни штамп, «про один народ», нав'язаний за багато років російською ідеологією, на жаль, продовжує існувати у середовищі діячів культури певних країн світу [4, с. 112].

Більшість діячів української культурної спільноти продовжують займатися своєю професійною діяльністю, навіть в умовах вимушеного переселення. Митці, діячі та працівники культури старанно поєднують творчість із волонтерською діяльністю, долучившись до різних видів допомоги державі в боротьбі із російським агресором.

В часи непоправної трагедії та випробувань для кожного громадянина, українська держава, зіткнувшись із небаченою в світі за останні сімдесят років війною, повномасштабною агресією найближчого сусіда, тим не менше, створює умови задля загартування українського суспільства і культурного середовища, що робить державу сильнішою, в тому числі, культурну спільноту [5, с. 9].

Об'єктивно оцінюючи наслідки війни, із розумінням ставлячись до вимог воєнного часу, зазначимо нестачу фінансового і матеріального забезпечення розвитку культури і мистецтва, першочергову передачу коштів на потреби армії в боротьбі із російською агресією [5, с. 10].

Українська культурна спільнота потребує більшої інформації щодо культурних ініціатив, мистецьких акцій та інструментів впливу на підтримку України, зокрема за кордоном. При виборі джерел інформації більшість респондентів опираються на інформаційні розсилки та публікації на офіційних інтернет-ресурсах. Допомога, якої потребують представники культури, має не стільки матеріальну, а, великою мірою, інформаційну, координаційну та організаційну підтримку щодо реалізації культурних ініціатив, як всередині країни, так і за кордоном [5, с. 11].

Українські митці самостійно долають перепони у власній діяльності, що виникли внаслідок воєнних дій на території України. Багато хто з чоловіків відійшов від своєї професійної діяльності, долучившись до захисту країни на фронті. Головним запитом культурної діяльності та мистецтва є Перемога. Від того всі напрямки культурологічної діяльності, образотворче мистецтво присвячене наближенню цієї, такої важливої і очікуваної для кожного українця, події. Вагомою є потреба у захисті та збереженні власних напрацювань – творів мистецтва, які зокрема потребують допомоги у перевезенні з зони бойових дій, та подальшому зберіганні у захищеному місці [5, с. 12].

Державним установам та організаціям у своїй діяльності в умовах воєнного стану необхідно вибудувати, поступово відпрацювати та впроваджувати такі алгоритми роботи, які б дозволили культурно-

мистецькій спільноті переконатись у провідній організаційній ролі держави та відчуті її потенціал на партнерських умовах. Такий новий досвід партнерства, безсумнівно, сприятиме процесу згуртування держави та активних представників сфери культури, а також створенню могутнього сучасного культурно-мистецького поля, яке закріпить та зміцнить культурну спадщину поколінь, духовні витоки нашого народу, осучаснить їх національну складову досвідом періоду випробувань, створюючи передумови повоєнного відродження та подальшого розвитку сучасної української національної культури.

Список використаних джерел:

1. Авер'янова, Н. Мистецтво як засіб пропаганди та контрпропаганди в умовах російської агресії. *Українознавчий альманах*. 2018. 23. С. 107–112.
2. Валевський, Олексій. Розвиток культурної політики в контексті формування суспільної стійкості. *Наукові перспективи (Naukovi perspektivi)*. 2022. 5(23).
3. Залевська І. І., Удренас Г. І. Інформаційна безпека України в умовах російської військової агресії. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1–2. С. 20–26.
4. Сличинська, А. Б. Інформаційна агресія російської федерації: виклики та подолання. *Політичне життя*. 2024. С. 108–112.
5. Топузов, О., Данко, А. (2023). Система освітнього партнерства закладу загальної середньої освіти України в умовах війни. *Український педагогічний журнал*. 3. С. 5–12.